Om själ och kropp har premiär fredag 22 september 2017

Christina Höglund ställde några frågor till regissören **Ildikó Enyedi** när hon var på blixtvisit i Stockholm i tisdags.

Varifrån kom idén till *Om själ och kropp*?

- Tänk, det är en fråga jag nästan inte kan svara på. Men jag tog en promenad för att rensa skallen när ett projekt inte alls gick som det skulle. Jag tittade på träden, det var tidig vår och knopparna höll på att brista. Det fick mig att tänka på en dikt jag tycker om:

"The heart, a sputtering flame to light,
the heart, in mighty clouds of snow,
and yet inside, while flakes sear in their flight,
like endless flames of a burning city glow."

Jag tänkte: jag måste göra en film om det här! Den här känslan och ingenting annat. Några timmar senare hade jag de två huvudkaraktärerna, så självklara, som om jag hade känt dem i åratal. Jag försökte sätta dem i en oväntad situation: "Vad händer om de drömmer samma dröm?" Och sedan kunde jag nästan luta mig tillbaka och se dem reagera. Det var en enormt intensiv känsla. Jag har aldrig någonsin skrivit ett manus så snabbt; det var knappt att jag ändrade något alls i efterhand. Det var som att det skrev sig självt.

Något som behövde komma ut? Något som liksom legat till sig, länge?
- Ja, ungefär så. För jag känner ju väl till den där typen av instängdhet som Maria har; en svårighet i att bara glittra lite helt normalt, socialt. Jag kan känna igen det där i vissa situationer; någon gång när jag arbetar, men jag minns det som en ganska frekvent känsla när jag gick i skolan: de flesta andra gillade mest av allt att vara lediga, jag som var extremt nyfiken gillade verkligen lektionerna men var

däremot ganska lost i de där mellanrummen; när allt var lite flytande. På raster, i hur man pratade, när det inte fanns tydliga ramar.

- Jag förstår att man kan tycka en rätt ”stängd” person är attraktiv, åtminstone i två timmar på bio. Oftast kommer ju den människan med en del intressant, under ytan. I *Om själ och kropp* ville jag bygga upp våra fördomar, och sedan visa på vad som finns bakom. För förutom våra två huvudpersoner har vi alla de andra, som Sandor till exempel, som spelar upp en hel show på jobbet, för han tror att det är vad som gagnar honom bäst. Underbara människor kan också vara klumpiga och klantiga. Och alla vill vi desperat vara omtyckta, älskade, accepterade, respekterade. Problemet är att ingen har lärt oss att bara vara oss själva. Vi vågar inte tro att vi är ok bara som vi är.

Alexandra Borbély gör en makalös insats i rollen som Maria. Hur hittade du henne?

Det tog lång tid att hitta filmens Maria. Ja, det var faktiskt filmens största utmaning.
- Fem månader av casting med fantastiska skådespelerskor som jag genant nog var tvungen att ge tummen ner; bara utifrån ren magkänsla.

Så hittade hon till sist sin Maria; Alexandra Borbély.
- Oh my God, hon är så speciell! Hennes agerande är alldeles precis exakt; den där skörheten och sårbarheten hon har. Och hade hon inte varit så stark från start hade hela skådespeleriet blivit riktigt *cheesy.* Om hon hade tyckt synd om sig själv; sett sig som en liten flicka, bortkommen i den här stora, feta världen - det hade verkligen ödelagt hela hennes rolltolkning. Filmens Maria är så kraftfull just för att hon är sig själv, nästan som ett djur som inte kan vara någon annan än sig själv. Hon kan inte låtsas, fjäska, spela andra roller, luras eller göra saker som får henne att passa in. Det där är så ovanligt så det nästan blir läskigt och lite förbryllande när någon är på det viset.

Till och med den sexiga, självsäkra psykologen tappar sitt fokus på grund av den här basala, självklara integriteten Maria besitter. Och det var sannerligen ingen enkel roll att göra, för Borbély som spelat på flera teaterscener, men som gjorde sin första filmroll.
Iidikó Enyedi ger ett exempel:

- Kameran följer henne väldigt länge när hon sitter hemma och kollar på TV. Vad gör hon för att lära sig mer om den riktiga världen? Hon kollar porr. Och detta att hon då öppnar sina ögon lite, lite, lite mer än annars… det är något tvunget där… och stolt… ”wow: jag kollar på porr!” Den där lilla skillnaden, mot när hon tittar på

annat på TV, det är nästan som att hennes ansikte blir blint, blankt, och väldigt, väldigt intensivt på samma gång. Att hitta den där grejen i hennes ansikte - och den som är så svår att tänka ut - just *det* bär genom hela filmen. Det kan ju vara outsägligt tråkigt att se en film med en kvinna som bara pågår; diskar, hänger sina kläder på tork på balkongen eller bara sitter vid sitt köksbord. Alexandra, som spelar Maria, anstränger sig inte för att göra det intressant: hon gör det med minsta möjliga rörelser, men, det finns en spänning. Och det var det här som andra fantastiska skådespelerskor inte kunde göra; för de spelade Maria, utifrån. Alexandra var verkligen annorlunda. Hon var Maria.

Om det återhållna i *Om själ och kropp:*

- Det här är den mest nedtonade av mina filmer och den kunde bara vara på det viset. Jag är så tacksam mot min fotograf (*Máté Herbai)*,, för att han orkade diskutera i timmar i vilken grad Marias öga skulle vara öppet. Jag tycker han är storartad i hur han lyckades vara så lågmäld och smidig och inte ta över. Det storvulna hade kvävt hela filmen. Och det kanske inte var helt schysst att säga till den stackars kompositören att han skulle jobba på så låg frekvens att han i princip skulle svälta publiken. Att man när man hör Laura Marlings sång ska man känna samma sensation som Maria när hon hör den för första gången.

Om det här med att det tog 28 år mellan Camera d'Or i Cannes 1989 (*My 20th Century*) och Guldbjörnen 2017 (*Om själ och kropp)* i Berlin.

- Ja, haha, det kan vara uppmuntrande! Men det var så märkligt det där; jag var ju så självklar i att vilja vara mer med barnen tills de började skolan, njöt av varje sekund med dem och tyckte jag ändå lyckades bra genom att göra flera filmer de där åren (1999 var *Simon, the Magician* till exempel i huvudtävlan i Venedig)… men då, när de började skolan och när jag hade tänkt gasa på; ja, då satt jag där med flera riktigt bra idéer och det var som att allt plötsligt var dött. Over and out. Ingen trodde på mig. Å andra sidan… (skratt) … det har hänt större mästare än mig!

Så vilket är ditt tips, till den som inte får gehör, inget stöd? Att inte tappa sugen?
- Ja, det här kan kanske ses som ett omvänt råd, men du måste lära dig säga nej. För när det inte går som du vill, då blir du desperat. Och när du blir det går fokus från insidan till utsidan. Du blir känslig och du litar inte på din magkänsla längre. Och det är då du riskerar att teama upp med människor som inte är bra för dig. Så, mitt råd är: även om du vill något väldigt, väldigt mycket måste du ha styrkan att säga nej. För annars riskerar du att dränera dig totalt. Att ramla in i en hemsk återvändsgränd. Just det gjorde jag. Jag skulle vilja säga att jag förlorade fem år av mitt filmliv just för att jag var för snabb. Jag behövde finansiering och det det förde med sig var ödeläggande för mig. Så jag säger det igen: gör allt du kan för att ditt projekt ska gå i lås, lägg all din kraft i det, men bli inte desperat. Håll humöret uppe genom att dra in humor i ditt projekt; det blir som något slags sunt motstånd som bygger upp dig.

Berätta om din nya film?

…om allt går som vi vill filmar vi om ett år; i augusti (2018), i flera länder. *The Story of my Wife* är verkligen den film jag velat göra alltsedan min första film blev klar, 1989. Då när jag hade vunnit i Cannes, hade jag ett första utkast klart, men jag lyckades inte få rättigheterna. Nu blir det en fransk-ungersk samproduktion och det är första gången jag gör en film baserad på en roman.

Vad är det i just den storyn du gillar så mycket?

The story of my wife - det är en man som berättar. Och jag vill ju att varje man ska vara feminist, och därför måste vi också vara väldigt lyhörda för vad som finns i en mans sinne. Jag minns när min son, som är 22 nu, föddes. När jag stod där med honom i min armar kom jag på mig själv med att tänka: ”Oh my God - how tough it is to be a man!”, haha!!
Sedan gjorde jag allt för att uppfostra honom till en bra man och jag antar att han därför är feminist också.

Märker du en stor skillnad i hur folk tror på dig och dina idéer nu, efter Guldbjörnen på Berlinale?

- Ja, verkligen; inte bara för att filmen är såld till så många länder, utan framförallt hur jag får jobba med bra människor. Omhändertagande, ja, *quality people.* Som är fokuserade och ansvarstagande; det är verkligen underbart och inte att förakta. Den goda energin får saker att hända; med distributionen av *Om själ och kropp*, men jag känner det också med den kommande filmen. Med bra partners kan jag bli en bättre regissör.

Ildikó Enyedi har varit med om annat:
- 1995, *The magic hunter*…. ett stort nordamerikanskt bolag skulle distribuera den och de visste vad de skulle göra med blockbusters, men inte med min film. De begärde till exempel så mycket betalt av filmfestivaler att de inte kunde visa den. De dödade filmen. Totalt. Av ren nonchalans.

- Som distributör är det så otroligt viktigt att du förstår vad det är för film du jobbar med. Och förstå sig på publiken. Och hur små, små bitar av information landar. Hur du sköter trailers. Det är en kreativ business det här och det är inte alla som klarar det lika bra.

Du bor i Budapest. Hur knäckande är det politiska klimatet för kulturen?

- …let's skip this… jag vill inte ens att snacka om det. Jag föredrar att tänka mer som mina barn. Det är läskigt att se vad som händer just nu, globalt. Men, man kan också tänka på att det finns en massa motståndsrörelser, bra saker, bra människor, som tillsammans blir allt starkare, underifrån. Jag menar; om folk verkligen köper solpaneler istället för dyr el så kan inte Trump göra något åt det. Och om jag tittar på det uppväxande släktet så ser jag med glädje hur de gamla goda hippievärderingarna lever upp igen, riktigt, riktigt starkt. Det ger mig kraft och mod.